

נייע יידישע

פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פאר ערשטען טאג דער פרעמדער צייטונג...

דיעזע בלאט ערשיינט דריימאל וואכענטליך...

Nr. 13, ערשטער יאהרגאנג

פעסט, מאנטאג ב' סיון התרמ"ד.

Budapest, den 26. Mai 1884.

פראגראמם-רעדע

דעם דעפוטאטן קאנדידאטן דר קארל אטוואש און אים 24-טען דיעזעס זאמסטאג נאך 6 אהר אבעננס היילט דר קארל אטוואש דער נייסטפאללע פערטיהידונגער דער אינשולדונג איינ- נעקערקערטען ווען אים מיט-עסלאדער שקא- דאר-פראצעסע אין דער זאגענאנטען אלטען שיעס-שטעטען זיינע פראגראמם-רעדע פאר איינער פערזאמלטונג פאסט זענעמטליכער וועלכער דעם הויפטשטערטשען זענענען בעצורקעס וויר האבען שאן פאר קורצעס פערשפראכען, דא רעדע דיעזעס אייגענע צייטען מאנעס, דער זוך אים ווען אונד יודענטהום זאלן איינשטערבליכע פערדינסטע ער- זארכען, איהרעם הויפט-אנהאלטע נאך אונזערען לעזערן מיטצוהיילען, בעקאנטליך געהאט אבער דר קארל אטוואש, דא עס דאך קיינען מענשען אהנע פעהלער ניכט, צור איינערסט-לינקען פאר- טייל, אונד זא אים עס וואהל ערקלערליך, דאס ער דען 67-ער איינליך צווישען עסטערייך אונד איי- גארן ניכט אנדערענט אונד דעסחאלב אויך דא רעניערונג וועלכע פאר דינען איינליך אונד אים אללען קרעפטען בעקעמפט.

אלס קארל אטוואש אינטער דען וועהלען ערשיען וואר דער זאאל בערייט זא איבערפיללמ, דאס דא היטצע איינע נאכערדאדע ערשטקענדע וואר, מאן מיסטע זוך דאהער ענטשליכען, דען זאאל צו פערלאסען אונד און דען נארטען זאנא- בעצורקען אים דא פראגראמם-רעדע אינטער פרייעס הויפטע אנצוהארען, אלליין אים נארטען וואר יא קיינע רעדנער-ביהנע איינפערטיכעט, אונד זא שטאנד מאן איינע איינעבליכע פאר איינער נייען פערלעגענהייט, דאך דער נייסטפאללע אטוואש מאכטע קורצען פראצעס: ער שטעללט זיך איי- פאך אויף איינע שויהל אונד בעגאן זיינע רעדע וויא פאלגט:

האכגעהרטע פערזאמלטונג! מין ערשטעס ווארט וויא דער איינדרוק דעם טיעפסטען דאנקעס פיר דאס פערטרויען מיט דעם מיך דא וועהלער דיעזעס בעצורקעס פריינדליכע בעהערע האבען! אונד דאס פערטרויען גילט ניכט איינמאל מייער פערזאן אלליין, זאנדרען איבערהויפט דער אפפא- זיצאן האבען יא דא היער פערזאמלטען ווער- לער איינע אויך פיר מאיין וויקא געשטימט, אלס דיעזער נאך ניכט צור רעניערונגס-פארטייל, זא- דערן צור אפפאזיצאן געהארטע, אונד דעסחאלב האפפע אויך, דאס מייע פראגראמם-רעדע, וועלכע דא נרגנדעטצע דער אפפאזיצאן, דאס הייסט: דער איינערסט-לינקען ענטהאלט, היער קיינע אונ- שטאם פירנע ווערדע, וואס מייע פארטייל אונד וואס אויך פיר אונזער פאטער-לאנד אנשטרע- בען ווילל, דאס ווילל אויך וויא פאלגט קלאר אונד דייטליך צום איינערסט-בריינגען:

אך ווינשע איינע בעזאנדערע קאנגיליכע האפ-האלטונג אין אונזערער לאנדעס-הויפטשטאט, היערדורף זאל דא אונדאבענגעקייט אונדארנס פאן עסטערייך צום איינדרוקע געלאנגען, דא אין דער טהאט צווישען דען ביידען שטאטען, עסטערייך אונד אונדארן קיין אנדערעס באנד עקסטרען זאללטע, אלס דא, געמינזאמקייט אין דער פערזאן דעם עררשעטען, אדער דא זאגענאנטע, פער- זאנאל-אונדארן! דאס רעכט אונדארנס אלס דאס איינע ווירקליך זעלבסטשטענדיגען שטאטעס, ווירד אים אייסלאנדע ניע פאלל אונד נאנין אנער-

קאנט ווערדען זאלאנגע וויר מיט דער אונ- דערען רייכסהעלפטע נאך מיט מווענד פאלטישען פאדען פערקניפט בלייבען! אלס דער קראנ-פריינן הייראטעטע, דא הייעס עס אללגעמיין, דאס דא הייערע, אויסשטאטטונג אים אייסלאנדע בע- שטעללט ווארדע, דא ווענדע ווארען היערדורף זא זעהר איינפערבאכט, דאס זא זיך אין דא ביכער דעם אבער-האפמיסטער-אמטעס איינזיכט ער- ווירקט, אום זיך דא איבערצייגונג צו פערשא- פען אב דיעזע נאכריכט דען אויך אויף ווארהייט בערוהע, דאך אין אונדארן וואנטע ניעמאנד צו מוקסען, דאס הייער זיך ווערדען איי- שטאטטונג נאר זא וועניג בעשטעללט ווארדען! פרייליך ווירך דא נאדע זיינער מאיעסטע אונד היעבייא אויך בודא-פעסט ניכט נאך לעער אויסגענאקען, דאך אונד אלל דיעס וועניג אים פער- העלטיכעס צו ווייזן אונד זעלבסט צו גראטן! דאס דא איינערעסטען אונדארנס בעצורליך דיעזעס פונקטעס איינע אנדערונג ער- פארהערן, דאס ווירד וואהל מיט מיר יעדער פאט- רייט רעכט נאנען איינזעהן! דאס איז אלזא מין ערשטער וואונד!

מין דרויסער וואונד געהט דאהין, דאס איינע זעלבסטשטענדיגע אונדארנישע ארמעע געשאפען ווערדע, דיעזע אונדארנישע ארמעע מיסטע אבער זאדאן אויסשליסליך דורך דא אונדארנישע אינדוסטריע אויסנעריסטע ווערדען, דאס געלד ווירד אין דיעזעס פאללע אים לאנדע בלייבען אונד איינזערע אינדוסטריע זיך אין ערפרייליכער ווייע אימער מעהר ענטוויקעלן קאנגען! דאס איז מין צווייטער וואונד!

מין דרויסער וואונד איז דא ערריכטונג איינע זעלבסטשטענדיגען צאלל-געבעטעס, מאנ- בע זאנען, דאס דא ערריכטונג איינע זעלבסט- שטענדיגען אונדארנישען צאלל-געבעטעס וויא איינע פינדעלונקייט גענען עסטערייך איינפערבאכט ווער- דען מיסטע, דאס איז אונדארנישע אונד דען עס- טערייך גענען אנדערע שטאטען ניכט ווירד צאלל-טראנקען אבערשלאסען! אונד ווער ווירד דאס אלס פינדעלונקייט גענען דא בעטרעפענע דען שטאטען בעטראכטען! הויפטזאכע איז אין נוסער האנדעלס-פערטראג, אין וועלכעס זאן וואהל דא איינערעסטען עסטערייכע, אלס אויך דא איי- טערעסטען אונזערע אונדארנישען פאטערלאנדעס פאללע ווארהונג פירנען זאללען! אונזער אינדוס- טריע, אונד פאבריקס-ווערן קאנן זיך נימער ענטוויקעלן, זאלאנגע דא עסטערייכע מיט איה- רען אינדוסטריע- אונד פאבריקס-ארטיקעלן אונזער לאנד איבערשטעמקען, אונזער אינדוסטריע- אונד פאבריקס-ווערן איז נאך זונג אונד קאנן פארליי- פיר מיט דען עסטערייכישען ערצייגניסען אונ- פאליך אקקורירען, מאן מיר דאהער אין איינע אונדארנישע צאלל-געבעטען ערריכטען, דא עס- טערייכישען פאבריקאנטען ווערדען זאדאן בייא דער איינפירונג איהרער ערצייגניסען נאך אונדארן איינען האהען צאלל ענטריכטען מיסטען, דיעזע ערצייגניסען ווערדען אים פעהרעלטניסען צו דעם פיר זא ענטריכטען צאלל טהייערע צו שטעהען קאממען, דא אונדארנישען פאבריקאטע, פאן דיעזעס צאלל ניכט בעלאסטעט, ווערדען ביל- ליגער אבערבעטען ווערדען, זא ווירד עס בעטען דאס זעלבסטשטענדיגע אונדארנישע צאלל-געבעטע מאנ- ליך מאכען, דאס אונזער אינדוסטריע- אונד פאב- ריקס-ווערן איינער ערפרייליכען אונד געווייהליכען

אונד נון צום שלוסע נאך אין ווארט איבער מייע פארטייל-שטעללונג, אויך געהארטע זיינער- צייט צור זאגענאנטען דעקא-פארטייל, אלליין דא אויך שפעטער זאה, דאס דא רעניערונג פאן דער מאיירישע אונדערשטיצט אללען פאן ווען אויס- געהענדען פארדערונגען, צום שאדען איינזערעס לאנדעס, מיט בערייטווייליקייט געוועהרע, שלאס אויך מיך דא איינערסט-לינקען פארטייל, אויך דא

גן. היע לנגט ער פאלגענדעס געשטענדיגס אב:
"אך הייסט קארל ראסלע, בון טעכניקער
אונד אויס קלימוי (באדמען) געבורטיג. אך
האבע אים פערטיגע מיט מינעס ברודער פראניץ
פאלסער אונד אינעם געוויססען קראץ דען רויב
אין דער שווייצער-מיהלע" פערטיגט. — טהאט-
זעבלך אומ קראץ אין שאן פרוהער און בריקסען
פערטהאפטע קארדען. פראניץ פאלסער בעפאנד זיך
יעדאך אין פעסט. אלס ער יעדאך ערפוהר, דאס זיין
ברודער קארל פעסטגענאמען ווארדע אונד בע-
רויסט אין פאללשטענדיגעס געשטענדיגס אבגע-
לעגט פליכטעטע ער אויס דער הויפטשטאט אונ-
טער מיטאהאמע אינעם האנד-קאפפערס אין דעם
אונגעפעהר 12000 גולדען פאן דעם גערויבטען געל-
דע זיך בעפאנד. עס ווארדען דיא נאטהויגען מאס.
רעגעלן ערגיפפען אים דען פליכטיגען פראניץ
ראסלער צו ערווישען.

* (דער רוסישער קראנג פרייניץ
גראטע עהרינג) פארען אונטאן ווארדע
אין פעטערסבורג אין זעלבעס פעסט געפיערט.
דער 16 יעהריגע רוסישער קראנגפרייניץ ווארדע נעמ-
ליך אונטער ענטפאלטיג פראכטפאללער אונד
לעגענענער פעסטליכקייטען אלס גראנג-עהריג
ערקלערט. דערוועלבע קאנטע נון נאטהויגענפאללס
דען טהראן בעשטימט אונד זעלבסטשטענדיג דיא
רעגירונג אין דיא האנד געהאטן — אין פעטערס-
בורגע ניהיליטישעס בלאטט קינפאט אן דיעזעס
עהייניגס פאלגענדע האכט ביסטיגע בעמערקונג:
"דער קראנגפרייניץ אומ ערסט 16 יאהר אלט אונד
דאך שאן גראנג-עהריג אונד צור פיהרונג אללער
רעגירונגס-געשעפטע פעהר. אנדערס אומט עס ביא
אונס געוואהנליכען מענשען-קנעדען; וויר ווערדען
ערסט אים אלטער פאן 24 יאהרען אלס מינדיג
בעטראכטען אונד ערהאלטען פרוהער ניכט איינען
זאגענאמטען. געווערבע שייך, אום אין קיינעם
וויסטהויונגעשעפט אדער דערגליכען צו ערויב-
טען. וויא קאמט דאס? — דא אומט נור איינעס פאן
בידען דענקבאר. עס אומט נעמליך מאנליך, דאס
ביא איינעס קראנגפרייניצען דער פערשטאנד פרי-
הער רייך ווירד, אלס ביא געוואהנליכען מענשען-
קנעדען וויסטהאלד דען ער אים פרוהער מינדיג
געשפראכען ווירדען קאנן. עס אומט אבער אונד
מאנליך, דאס מאן צור פיהרונג איינעס אינפאכען
וויסטהויונגעשעפטעס מעהר פעדשטאנד בע-
טאנהוט. אלס צור פיהרונג דער אבסאלוט-
טישען רעגירונג אין רוסיאנד — דארט, ווא דער
העררשער, אבסאלוט רעגירונג אונד אללעס טהון
קאנן, וואס איהם נעבן אינפאללס, דארט געהט יא
דיעס אונד אהנע פערשטאנד רעכט נומ? ". (גע-
וויס. עס ליענט אין דיעזער ביסטיגען בעמערקונג
אונגענדליך פיעל באוהייט, אבער אונד איינע ביט-
טערע וואהנהייט.)

* (דיא יידיש-שארט האדאקסע
געמיינדע צו אפען) קאס ביא דער
הויפטשטענדישען בעהאדע אין וועגען איינער
שול-סובוועניאן פאן 300 גולדען יעהרליך, דאס
געזוך ווארדע אבגעווענען וויל דיא שטאטונען
דיעזער געמיינדע ניכט פאן קולטוס-מיניסטער בע-
שטעטיגט אומט — וויר פראגען: וואס פיר איינע
אייטאנאמיע אומט דאס, וועגן דיא בעשטעטיגונג
דער ארטדאקסען קאנציליא אלס ניכטיג אונד
נולל בעטראכטעט ווירד; ווארום האט דען דיא
בעשטעטיגונג זייטענס דער קאנגרעס-קאנציליא יא
פאללע גילטיגקייט?

* (באראן נאט האן פאן ראטה-
שילד) האט צו נונטען יענער פערזאנען וועלכע
הויך דען בראנד דעם וויענער שטאט-טהעאטערס
בראלאן געווארדען דען בעטראג פאן 1000 גולדען
געשפענדעט.
* (דאס בעקאננטע ווערק
דיא "אריענט-רייזע") אונזערעס קראנג-
פרינצען אומט פאן הערען הערמאן הארא-
וויט ין זאן דעם אבער-ראבבינערס צו טילאר-
שאמלי, אינס העברעאישע איבערזעטצט ווארדען
אונד זאלל דאסוועלכע דעמבעכט אים דרוק ער-
שיינען. — הער האראוויט האט זיך אלס העברא-
שער שרופטשטעללער בערייטט איינען נאמען ער-
ווארבען.

דיא ווען אין עסטערייכ-אונגארן.

(פארזעצונג)
וויר דירפען עס ניכט אונטערלאסען צור
שטייער דער ווארהייט הערפארצוהעבען, דאס
דיא לייכען יענער אין ווען פערשוואנדענען דרייא
קינדער אים פריה-יאהרע, אלס דאס איו געשמאל-
צען וואר, אים וואסער אויפגעפונדען ווארדען.
יעצט וואר אללע וועלט דאפאן איבערצייגט, דאס
דיא ווען גאנץ אונשולדיג ערמארדעט ווארדען, דא
דיא פערטוהונג דיא ווען העטטען דיא קינדער
אבגעשלאכטעט, אום דערען בלוט פיר דאס פסח-
פעסט צו געברויכען, אלס איינע דורכאויס פאלשע
זיך הערווישטעללעט, אלליין דיא נאכטערנליך אן
דאס ליכט געקאממענע וואהרהייט האלף עבען
ניכט. דיא טארטענשלאגענען ווען ווארדען ניכט
וועדער לעבענדיג, אונד זעלבסט דיא ערריכטונג
דער בלוט-בעשולדיגען שוואנד דעסהאלב ניכט
ענדגילטיג אים דער וועלט, זאגערען טיכטע פאן
צייט צו צייט, ביז אויף דען הייטיגען טאג, לידער
אימער ווערען אויף, זאקאט מאן איינע אויסרעדע
צור איינליטונג איינען נייען ווענעפערפאלגונג בע-
נאטהויגעט.

אום יאהרע 1496, אלאז בלאס פיער יאהרע
נאך דער ווערע-פערטרייבונג אים שפאניען, וואור-
דען דיא ווען אויס שטייער פאר דער פיער-
יאנט, ווא צו יענער צייט טרעט בעדייטענדיג יודישע
קולטוס-געמיינדען עקסיסטירטען. עס וואר דיעזער
שלאג פיר דיא היעפאן בעטראפפענען אים זא עמפ-
פירנדיכער, אלס דיא ווען געדארע אין שטייער-
מארק פריהער מאנך ווענעטליכער פרווילעניגען
זיך צו ערפרייען האטטען, אום יאהרע 1399 דרהייל-
טען זא נעמליך פאן דעם הערצאג ווילהעלם, וועגען
דער "נישליכען דיענסטע", דיא זא איהם אונד דעם
לאנדע געליכטעט, בעדייטענדיג פרווילעניגען, אלליין
מאן דארף ניכט פערנעסען, דאס "פרוילעניגען"
עבען קיינע "רעכטע" זינד, זא זא הייטע ערטהיילט,
מארגען דאגעגען וויעדער ענטצאגען ווערדען קאנ-
נען! זא קאס עס, דאס מאקסימיליאן, דער היעפיר
זייטענס דער מאנאטען אונד דער גייסליכקייט
38,000 גולדען ערהאלטען האטטע, אום יאהרע 1496
דען בעפעהל צור אויסטרייבונג דער ווען ער-
טהיילטע.

טרויריג-קאמיש וואר דיא ארט אונד וויווע, וויא
מאן אללעס פערמאנען דער ווען אינפאך צו רוי-
בען זוכטע, זא פערבאטען דיא בירגע פאן שטייער-
מארק זידעס, פאן איינע ווען אין הוי צו קויפען,
דאמט ווען דיעזער הייער אונגעטענליך בעקאם.
מען דאך דער קאזער גאנטע דען בירגערן דיעזען
הויב ניכט: היעזי וואר יא נור דער שטאט
אונד ער זעלבסט, אלס דאס שטאטס-אבער-
הויפט בערעכטיגט, דער קאזער ערטהיילטע-רא-
הער דען בעפעהל, דאס דיא הייער דער ווען נור
אומס געלד פערקויפט ווערדען דירפען, דאך זאלל
דאס געלד ניכט דען יודישען אייגענטימערן איבער-
געבען ווערדען, זאגערען מוס דאסוועלכע אין דיא
שטאטס-קאסא פלעסען! דער שטאט האטטע
אלאז גלייכזאם דאס פרווילעניגאם, פערמדיע אוי-
גענטהום אן זיך צו רויסען, וואס קאזער מאקסי-
מיליאן I פערזאנליך בעטרופעט, זא היעלט ער זיך
בלאס דאס רעכט פאר, איבער דיא סינאגאגען אונד
דיא יודישען פריעהאפע נאך אייגענעם גוטדונקען
צו פערפגען, דער קאזער זאנטע נעמליך: "אך
ווייל מיר פערזאנליך דאס אייגענטימס אייגענליכער
לייטע ניכט אנאייננען, דאצו אומט נור דער שטאט
אלליין בערעכטיגט, אלליין סינאגאגען אונד פיער-
האפע בילדען יא ניכט דאס אייגענטימס אייגענ-
טער פערזאנען, זאגערען דאס געמיינזאמע אייגענ-
טום דער קולטוס-געמיינדען, אין דעם אייגענליכע
יעדאך, דא אונד דען בעפעהל צור אויסטרייבונג דער
ווען געבע, זינד יא דיא יודישען קולטוס-געמיינדען
אלס אויפגעלאזט צו בעטראכטען, דיא
סינאגאגען אונד פריעהאפע האבען אין דיעזעס
אויגענבליקע איהרע אייגענטימער פערלארען אונד
זינד גאנץ אייגענליך, העררענ-לאזעס" (הפך)
געווארדען, נון בעגעהע אונד וואהל דאך אלס מא-
נאך געגען נעמאנד איינען רויב, וועגן אונד מיר
"העררענ-לאזעס" אנאיינען!"

מאן ערוועהט אים דיעזער אייסערונג, דאס
זיינע מאיעסטע, קאזער מאקסימיליאן I, צור בע-

שאניונג זיינער רויב-זוכט איינע רעכט בערענע-
ליכע לאזיג ונטוויקעלעט, דיעזער לאזיג געמעס
ברויכטע מאן ניע געגען איינען ווען איינען רויב
צו פערטיגען, מאן שלוג אינפאך דען ווען טארט:
דאן קאנטע מאן זיך יא זיין פערמאנען אלס "הער-
רענ-לאזעס" גוט אנאייננען, אהנע דאבייא זיין גע-
וויסען מיט דעם פערברעכען דעם רויב בע-
צו בעלאסטען!"

(פארזעצונג פאלט)

בריעפע דער רעדאקצאן.

איש שלום בקי"א: בנפש הצהה מלאנו בקשותי;
מחסר "ידישעס פאמיליענבוך" אין בודינו עוד אף כרך
אחד. — הערן ס'ס' אין א': איהר פרעמיענלאס פאר
נומי' 18 איזש מיט 143 גולדען 81 קר/ נעצאגען. ראש-שילד
עס קאפט האט פאר ציקא 10 יאהרען צו געקוסטירען
אויפגעהארט. הערן אוי' ר' אין איהר: פרעמיענלאס פ'ר
1665 נומי' 39 איזש ניכט נעצאגען. — הערן י' ס' קאנטאר
אין א': דיא בערענווארטהויהס-לאזע 5096 אונד 5096
האבען ניכט געוואנגען. — הערן ל' ס' אין א-אירשא:
דאס פערעהעלפטע דער מיליטער טאקסע צור אללגעמיינען
שטייער איזש וויא פאלט: ביז 50 גולדען שטייער 5 גולדען
איבער 50 גולדען 10 גולדען; איבער 100 ביז 500 גולדען
שטייער 20 גולדען, איבער 500 ביז 1000 גולדען שטייער 40
גולדען, איבער 1000 ביז 3000 גולדען שטייער 80 גולדען,
איבער 3000 גולדען שטייער 500 גולדען. דיעזע בעשטימ-
מינגען געלטען פיר יענע, דיא צור II און צור III.
שטייער-קלאסעס געהארען: ביא דער VI קלאסע אומט
דיא מיליטער-טאקסע איינע האהערע.

נייא איינטייערע אבאנגעטען ערהאלטען
דיא ביוהער ערשיינענען נומערן מיט דעם אנפאנגע דעם
פאלעוואקסאן אונטערנעמליך נאכגעליעפעט.

פיר דיא רעדאקצאן פארטווארליך: מ'העררענטהייל.

וויכטיג פיר רעגאלענע-פעכטער.
רום, שליוואוויט, טרעבער, ליקערע אונד
עססיג
ערציינט מאן אהנע אפפארטע ביליגסט מיט דען
עססענצען אונד אעטהערשען אלען פאן
ארנאלד וואטטעריך
בודאפעסט, טאבאק-גאסע, געגענאיבער
דעם איראקעלישען טעמפעל.
אפפערדע פערנע: הויזענבלאווע, וויינבא-
קעטס, גליצערין, ענטווערונגס-פולווער עטס.
אפפערדע פערנע: הויזבערוואפט אונד ציט-
ראנע-אמט פיר נאווע-פיללונג.
מאניפולאציאנס-ביכער אין אללען שפרא-
כען גראטיס.

דיא שאנסטען
גאלד שטיקערייען
אויף פרוכט אונד מאנטערל.
ק. גרינוואלד
בודאפעסט,
לאנדשראסע (הוסארשעס הויז).
עספאטעלס זיך צור אנפערטיגונג אללע פאר-
קאממענען
גאלד-קונסט שטיקערייען.
זאןאחל פיר טעמפעל נאך אלטע, אלס נאך
נייען רוסוס, אונד בירגט דעססען וויס 38 יאהרען
ערווארבענער וואהלפערדיגעטער רופ, וויא אויך
פיר דען טעמפעל אין פעסט, וועגן מישקאליץ
אונד פיר נאך טהעהרע נאפט געמיינדען צור
אללגעמיינען ציפערענדיגס אויסגעפיהרען א-
בייסען — ווארבער צייניכטע פארליענען — פיר
סקולירע אונד בעסטע עשקעספארונג.
צייכונגען אין גראטע אויסוואהל ליענען צור
איינזוכט אויף.

ג ע ר י ב ט ע" א ו נ ד ד י א י ו ד ע ן ו ו י ר
האבען בערייטס אינמאל אין אינזערעם בלאטטע
הערפארנהאבען, דאס וויר זידען מעהר פֿערטרויען
זעצטען קאָנען אויף דיא אַרדענטליכען געריכטע,
וועלכע שטרענג נאך דעם בעשטימטונגען דעם גע-
זעצטע אורטיילען מיטטען, אלס עטווא אויף דיא
זאָגענאנטען, געשוואַרענע געריכטע, און דאך אין
איהרען אורטיילען נור פֿאַן איהרעם יעווייליגען
„געפֿהלע“ לויטען לאַססען, דאס אבער לידער
נור אללעז הייפֿט אין זייענע פֿינדליכעם אַיט; דאס
צייגטע זיך אויך אין איינעם אס 24. טען דעזעס גע-
זען דען פֿעניאָרטיען אַבגעטאקעלעטע אונד
האלב-פֿעררוקטען פֿראַגעסאַכר מע נ ד ט ו י ן
דורכגעפֿהרטען פֿרעם-פֿראַגעסע, דיעזער האַטטע
געמלדן אין דעם און פֿרעסבורג ערשיינענדיק אנט-
עמיטישע שאַנד-בלאטטע, „וועסט-אונגאַרישער
רענצ-באַטע“ שאַן אס 29. טען דעזעמבער 1883
אינען טעמעה-אַרטיילען געשווערען, אין וועלכען דעם
פֿעסטער ללאַד“ אלס שעכטער-בלאטטע בעטייעלט
וויר, אין דיעזעם הייסט עס אינטער אנדערס:
און וועגיגען יאהרען ווירד דאס ערהאַבענע כריס-
טעמוס אַיבער דען האַלב-מאַנד (מאַהאַממעדא-
ניסטעס) אונד אויך אַיבער דאס מאַראַליש דורך
אונד דורך פֿערדאַרבענע, דיא געזאַמטע כריס-
ליכע געזעלשאַפט מיט זיינעם ניט-אַנשטעקענדע
י ו ד ע נ ט ה ו ס זיענען, דיא פֿעסט-בילע, דאס
הייסט: דאס ווענטעמוס, מיט אויפֿגעבראַכען ווער-
דען, דאס ניטס מוס אונס ערזעלבען ענטפֿערט
ווערדען, דאס דאס אונד ענדענע בלוט דעם כריסטע-
טהום היעפֿאן ניכט אַנגעשטעקט ווערדען! אַך בין
פֿאַלקאָממען אַיבערצייגט, דאס אללע אַנווערע
געברעכען נור פֿאַן דעם פֿערפֿעסטעטען ווענטעמוס
הערדרוקען! ... דיא שטאַטס-אַנוואַלטישאַפט
ליעם וועגען דיעזעם היעצ-אַרטיקעלס געגען
גענדטויך איינען פֿרעם-פֿראַגעס אַנשטרענגען, דאך
טראַגט דער וואַרמען רעדע דעם שטאַטס-אַנוואַל-
טעס צו גונסטען דער יודען - וואַרדען דיא אַנט-
עמיטישען געשוואַרענען פֿאַן פֿאַנגענדיקען טאַהלו-
ערשייען וואַרמען גענדטויךס הינגעריססען, דיא דא
ליעטעטען: „אין 51 איהרען ווירד דיא ווערע שטע-
פֿאַנס-קירכע איינע סינאָגע זיין, עבענזא ווערדען
בייא אונס אין אונגאַרן דיא שעכטער דיא שטעללען
אלס ערצבישאַפט פֿאַן נראַן, ערלו אַיזוי בעקלידען,
דיא ראַכבינער ווערדען דיא מיטגלידער דער קא-
ניגליבען טאַפעל אונד קאָנענדיק קוריע בילדען! -
דיעזער געפֿאַהר מיטטען וויר אבער רעכטע צייט
ענטפֿענענדיק: „ענטפֿענדיק וואַרדען מיט 10
געגען 2 שטימען פֿרייגעשפֿראַכען, דאס אַנט-סע-
מיטישע געזונדעל אין פֿרעסבורג נאָהס נאַטירליך

דיעזעס פֿרייגעשפֿרעכענדיק אורטייל מיט אַנווננדיק
פֿרידע אויף.
* (א י ב ע ר ד ע נ פ ר ע ב ע נ ר י י -
ב ע ר ק א ר ל ר א ס ל ע ר ה) דעסען פֿער-
האַפטונג וויר שאַן אין פֿאַרנער נוממער מעלדע-
טען, זינד נאך פֿאַנגענדיק איינזעלע הייטען אַינעם
פֿערהאַרען ביא דער אַרדען וואַנטע; אַך איינעם
נאַכטעראַגען, ראַלעך זאָנטע; אַך איינעם טעב-
אונד האַטטע איינע אַנשטעללונג ביא איינעם טעב-
נישען אונטערנעמער, דאָרט ליעס אַך מיר איינען
בעטרוג צו שולדען קאַממען, אין פֿאַלגע דעסען
אויך צו איינער לענגערען געפֿענגניס, שטראַפֿע פֿער-
אורטיילט וואַרדען, דיא אַך אים בעצורקס-גע-
פֿענגניסעס צו ב ר י ק ס (כאַהען) אַבביסען
מוסטע, דאָרט האַבע אַך דיא בעקאַנטשאַפט אַי-
נעם שטרעפֿלינגס, נאַמענס קאַרל ק ר א ין, גע-
מאַכט, דיעזער וואַר פֿריהער קופֿמאַנן, פֿעראַכטע
פֿערישעדיגע פֿעראַנטוואַרונגען אונד וואַרדען היע-
פֿער בענפֿעלאַלס צו איינער לענגערען געפֿענגניס-
שטראַפֿע פֿעראַוועהילט, דיעזער ק ר א ין ווען
האַט מיר אים געפֿענגניסעס וועדערהאַלט דיא
לייכטע אַרט אונד וויעזע נעשילדערט, וויר מאַן הייט-
צושאַן דורך איינען גילקליך אַינסעפֿהרטען רויב
רעכט ר י י ן ווערדען קאַן! אַנפֿאַנגס וואַללטע
אויך פֿאַן זיינען פֿעריכטערשייען פֿלאַגען ניכטס
האַרען; אלס וויר עדאָך צו גלייכער צייט דאס גע-
פֿענגניס פֿערלאַסען האַטטען, דא נינג אַך ענדליך
אויף דען פֿלאַג דעם ק ר א ין אַיין, אונד זאָ פֿאַס-
טען וויר דען ענטשלוס אין דער „שוויצער-מיהלע“
ביא טעפֿליטין איינען ר ו י ב אַינסעפֿהרען, אַך
הילטע דען רויב-פֿלאַג זאָדאַן מינעם ברודער
פֿראַנגן ראַלער מיט, דער זיך מיט דעמעלבען
פֿאַלקאָממען איינפֿערשטאַנדען ערקלערטע, דיא
געענטשטענדיק וועלכע צור גליקליכען דורכפֿיהרונג
דיעזעס פֿאַרהאַבענעס נאַהוג וואַרען, זאָ וויר דאס
געוועהר, דען מאַנטעל, דיא קאַמפֿיסטער-קאַפֿע
אַי זיין קופֿטע אַך פֿרא אַיין, אַך שרייב מיר
זאָדאַן איינען געפֿעלשטען „האַפט-בעפֿעהל“ געגען
דען איינענטהימער דער „שוויצער-מיהלע“, הערן
אירעל מ י ל ל נ ע ר, דער וויר פֿאַלגט לויטע-
טען: „דאס קאָרע-אַנגליכע לאַנדעס-געריכט צו
פֿראַן בעאַיפֿטראַמט העימט דאס בעצורקס-געריכט
צו טעפֿליטין, הערן אירעל מ י ל ל נ ע ר, בע-
זיטער דער „שוויצער-מיהלע“ אין ווייס-קירכליטין,
זאָפֿאַרט צו פֿערהאַפטען אונד ביא דעמעלבען
אללעם מיט בעשלאַנג צו בעלענען! - אַך נאָב
מלך אלס קאַמפֿיסטער דעם טעפֿליטער בעצורקס-
געריכטעס אַרם, צייגטע דעם מיללנער דען ערוועה-
טען האַפט-בעפֿעהל פֿאַר, וועטהאַלב ער עס שטילל-
שווייגענדיק הילדעטען, אלס וויר זיין באַר-געלד אונד

זיינע ווערטה-פאַפּירע צו אונס שטעקטען, - דאס
נאַגע וואַר אונזער ווייטס נור אין פֿרעכער בע-
טרוג דורך איינען געפֿעלשטען האַפט-בעפֿעהל, דאך
אלס רייכער האַבען וויר אונס ניכט בעקאַממען, דא
וויר געגען מיללנער אויך דיא גערינגסטע געוואלט
ניכט אַינאַכטיקען, זאָנדרען נאָב ער אללעם, אין
דער מינונג, דאס וויר ווירקליכע אַמטס-פֿערהאַנגען
זינד, נאַנגן פֿרוויליגליי הער, דאס באַר-געלד זאָממט
דען ווערטה-פאַפּירע צו דריפֿטע וואַלד איבער 800000
גולדען בעטראַגען האַבען! - אַך אונד מיין ברוד-
ער פֿראַנגן געגען זאָדאַן נאך האַמבורג, אַרם אונס
נאך אַמעריקאַ איינזשיפֿטען; דאך אַנדערטען וויר
אונזערען דיעפֿאַלליגען ענטשלוס אונד בערייזונגען
דיא הויפטשטעטע אַייראַפֿאַס, ביז אַך ענדליך
היער אין בורא-פֿעסט פֿערהאַפטעט וואַרדען. - זאָ
ווייט דאס געשטענדיגס דעם קאַרל ראַלער, מער-
ווירדיג אַיזט עס, דאס אויך דער מיטשולדיגע קראַפֿן
דער מינונג וואַר, דיא בייזען ברודער ראַלער ווע-
רען נאך אַמעריקאַ אַינסעוואַנדערט, זאָ ערצעלעטע
ער שאַן פֿאַר וואַכען אַללער וואַלד, דאס אין גע-
וויסער קאַרל ראַלער, מיט דעם ער אין בריקס
געמיישטאַפֿטליך אים געפֿענגניסעס זאַס, איהם דאָרט
דען פֿלאַג דער בערייזונג דעם אירעל מ י ל ל -
נער מיטגעפֿהילט! - קראַפֿן גלייכער, דורך דיעזע
ערצעלונג אונד פֿערהאַפטען פֿאַן זיינער פֿערוואַן אַב-
צולעגען, דען אויף קאַרל ראַלער ער וועלכען,
דער זיינער מינונג נאך, בערייטס אין אַמעריקאַ אין
פֿאַללער זיכערהייטס זיך בעפֿינדען! דאך ק ר א ין
וואַרדען טראַגעדיעס שאַן פֿאַר וואַכען פֿערהאַפֿט-
טעט, וועהרענדיק קאַרל ראַלער שטעקברעפֿליך
פֿערהאַלט אונד בענפֿעלאַלס ערווייטש וואַרדען,
דאך ניכט אין אַמעריקאַ, זאָנדרען אין דער הויפט-
שטאָרט אונגאַרנס, אין בורא-פֿעסט.

דיא יודען אין עסטערייכ-אונגאַרן.
(פֿאַרשטעצונג)

אין יאהר נאך דער אַיטערייבונג דער יודע
אויס שטײַערמאַרק וואַרדען דיא אינגליקליכען יודע-
שען אַינזוואַנדער אין זאַלצבורג עבענפֿאַללס צע-
געאַמט, דיא סינאַגע צו זאַלצבורג וואַרדען צע-
שטאַרט, אויף דעם שטעקטשטיין ראַטה-הויזע וואַר-
דע צור עוויגען פֿערהאַנגונג אונד פֿערשפֿאַטונג
דער אַינסערטעבענען יודען אין ש ו ו י ן אַיזט
מאַרמאַר, שטיין אַנגעבראַמט, און וועלכעם „יודע-
קינדער“ ווינטען, - דיעזעם שאַנד-דענקמאַל, דאס ווע-
ניגער דיא יודען, אלס בעקען דיא שטאַרט זאַלצבורג
שאַנדטעט, פֿעפֿאַנד זיך אַך דאָרטען ראַטה-הויזע
ביז צום יאהרע 1785, עס זינד אַלזאָ עבען 99 יאהרע,
דאס דיא שטאַרט-בעהאַרדע פֿאַן זאַלצבורג צור

בען, אַך פֿאַללטע מיך דערמאַסען ערמיעטע, דאס אַך נור
אין אַללער אַיילע מינען אַבער-דאָך אַבזוואַפֿן, אַרם מיך
בלאָס האַלב עסקלידעטע אויפֿס לאַנדע צו ווערפֿען, וואַ
אַך רוהע צו פֿינדען גלויבטע, דאך דיא רוהע, דער עקווי-
קענדע שפֿאַך פֿלאַך מינען איינען, שווינדען נערגאָנען דורכ-
שטירמען מיין נאַגעס וועזען! דער קלאַססען-פֿרייאַר
אַלס יודע אים פֿאַרווער שפֿיטאַל געשפֿאַרבען! יעמטע ערסט
עראַנגערישע אַך מיך, פֿאַר עטווא 10 יאהרען פֿאַס נאַפֿען
פֿערהאַפטען צו האַבען, דאס דער ערווירדענער הער וועגען
ענטהעבונג פֿאַן זיינעם אַמטע אַינגעקאַממען זייד, אַך דער-
זעלכע אַנגעבליך אין פֿאַלגע האַקען אַלע ערסט ניכט מעהר
פֿעהיג זייד, דען אַנגעלענענדישען דעם קלאַססערט פֿאַרצו-
שטעהען אונד דיעזעלבען צוועקענשפֿערעכענע צו לייטען...
עס אַנטערליענס קיינע צווייפֿעל, אַך זיינער צייט דיעזעם
אונזונען דעם ערווירדענער מאַנגעס דעם וועהרעם וואַרדע
רַאָך מ י ר וואַר דיא נאַגעס אַנגעלענענדישע גענעליך אונד
שפֿירלאַך אים דער עראַנגענונג געשוואַונדען, מאַן ווייט יא,
וויא עס מיט אַפֿענטליכען פֿערוואַגליכטיקען נעהם, וועגען
זי אַינמאַל קראַנגקייטס-האַלבער אַדער אין פֿאַלגע האַקען
אַלע ערסט, אַדער אַבער אַיזט אַינגעט אַינגעטען גינדען
פֿאַן איהרעם אַמטע צוריקטרעטען, זעלכעס וועגען זיא דיע-
זעס אַמט אַדער הינדורף אַיזט רוהס אונד נלאַנג בעקליי-
דעטען, דער מיניסטער, דער אַיין פֿערטעל-יאהרונדערט
הינדורף דיא שטאַטס-געשעפטע מיט קלוגהייט, מיט אַרם-
זיכט, מיט ניטס געלייטעט, דער אַיזט אַן דעם טאַנע שאַן
„פֿאַלייטיש טאַדעס“, אַן דעם ער זיינע שטעללע פֿערהאַפט, אונד
אין אַנדערער דיא שטאַטס-געשעפטע אין דיא הענדע ניסטעס.
(פֿאַרשטעצונג פֿאַללט)

שאַפֿט; יעמטע וויסען זי א יא שאַן, וואַהער אַך וואַס-
טע, דאס זי אַרעס וויר! וויר האַבען יא בייזע דאס אונ-
זערע טעטהאַן, און זיינער צייט דען מאַן הערצוסינדיקען,
דער איינענלדן דעם בייזע פ ו ו י ן אַיזט פֿערהאַפטע האַפֿט.
טען זאָ קאַס ען זאָדאַן, דאס דער אַנושולדיגען זיינענדיק
בעפֿרייט וואַרדען, וועהרענדיק דער שונקזיכטיגע שטילער
ב י י ן אַיזט לאַך נערישע! ... דאך, דאך, אַך
בין שאַן צו שוואַך, אַרם איהרען אַללע ערטהוילע בעניגליך
מינער פֿערוואַן דורך מינדליכע מיטשפֿהילונגען צו לאָזען.
מינע מינוטען זינד נעצעהלט, זיא מיסטען מיר ניכט אַיין-
מאַל דען פֿולו אַנגרייפֿען; אַך שפֿעטערע מינען צושטאַנד
רעכט נענוי, מאַן הופֿט מיך נאך פ א ב ע ן ... אַך מוס
מיך פֿאַרבעייטען ... אבער שנעלל ... שנעלל ...
דאס „פֿעריינעלעטע קאַפֿע“ בעוואַהרען זיא פֿיר זיך, אין
דיעזען אַפֿיערען ערדען זי אַויפֿשלוס פֿינדען אַיבער מינע
אַבשטאַממונג, אַיבער מינע לעבנס-פֿיקאַלע ... אבער
יעמטע מיסטען זיא מיר ביישטעהען, זיא האַבען זינד דעם
ראַלען קעמפֿעלען צום טאַדע פֿאַרבעייטעט; זאַנען זיא דאך
אויך מיר דיא „יודע“ פֿאַר, אבער שנעלל ... שנעלל ...
נור ניכט צאַנען! ...
אַהנע אַיזט וואַרעם צו ערווערדען, בענאַן אַך דיא
„יודע“ אין העבען אַישער שפֿראַכע פֿאַרצוואַנען; דאך אלס
אַך צום לידענדיקען בליקטע, דא וואַר ער בערייטס אַהנע
יעדען טאַדעס-קאַמפֿע אין דאס בעסטערע יעניווייטס היינער-
געשלוסטערס. - - -
אַך שטאַנד איינע מינוטען ערשיטעטען אַן דער
לייכע דעם מערקווירדיגען מאַנגעס, באַלד דאַרויף פֿערהליעם
אַך דאס שפֿיטאַל, אַרם מיך, אַרם האַטעל צו בענע

אין נאָהס דען שליססעל הערפֿאַר, אַיילטע אַיזט אַנשטאַ-
סערע ציטער אונד ליעס מיר פֿאַס שפֿיטאַלס-פֿערוואַל-
טען, דאס געווענעלעטע פֿאַקטע אַיבערנעבען אונד מאַכטע
זאַפֿאַרט, קעהרס/אום, דאַמיט אַך דאס פֿאַקטע דעם עהר-
ווירדיגען רויזען, אַלס דעם אַינגעשטעטע, איינענדיק
אַך וואַר נור איינען איינענליכע אַבוועזענער, אלס
אין וועדער אַם בעטטע דעם לידענדיקען ערשייען ... ליעט-
בער היסטעל! עס אַיזט יא דער ערווירדענער פֿריינליכע
זאַפֿעט קלאַססער-פֿרייאַר, דען אַך אין זיכענדיקען פֿאַר
פֿיעלען פֿיעלען יאהרען אויף דען ניטער דעם נאַפֿען
בעטלעקעס קענען דיעזע געלענט! עס אַיזט יא נענער ערלע
מענשענ-פֿריינד, דעם דער בראַנטוויינג-פֿעסטער וויינבענער
זיינער צייט דיא רעסטונג אַרם דעם קערקער צו פֿערהאַנגען
האַטטען! ... יא, יא, ער וואַר עס, אַך ערקאַנטע איהן
יעמטע זאַנליך, אַך דער נרייז וועהרענדיק וועגיגען אַיין-
געבליקע מינע אַיפֿענטהאַלעט אַך אַנשטאַפֿענדיק גע-
בנע-פֿאַמער זיינע לאַנגען, שטענען ווייטען הייסטפֿאַלען נאך
דעם הינטערקאַפֿע געלאַסעטע האַטטע, אונד אויך דען
זילבען-באַרש זאָ צור זייטע קאַמפֿעס, דאס דער פֿרייאַר פֿאַר
מיר לאַג, נאַנגן אין דעזעלבען געשטאַלט, וויר אַך איהן
עבען פֿאַר איינער לענגערען רייזע פֿאַן יאהרען אַך איינעם
קלאַססער אין זיכענדיקען קענען געלענט. . . רעטהוועל
אַיבער רעטהוועל! דיעזען האַקען זייטליכע, נוממער ווער-
מיט לאַנגעם זילבער-באַרש אונד שנעל-ווייטען זייטען-
לאַקען, דיא איהן נאַנגן אונד נאָר צו איינעם פֿאַליישען
ראַכבינער אַרם דער נומען אַלטען שולע שטעמפֿעלען! ...
„אַך פֿינדע איהר ערשטונגען רעכט בערייפֿליך
(זאַנטע נון דען נרייז), אַבער אַך בין לידער נאַנגן ער-

דיווע וועניגסטענס דיא רעגירונג אין דער צו גראסער נאכגעבנקייט עסטערייך זענענאבער צו הינדערן זוכט. האטמאכט אים דאס און מן נונ- מעה פאם פאליטישען לעבען גענעצן צוריקציע- הען וואללט, דאך דאס פערטרויען דער העררען וועהלער דיוועס זעכטען הויפטשטעטישען וואהל- בעצירקעס איז פיר מן זא וועהר ע ה ר ע נ ה דאס און דעם פיר דאס האכסטע גלויבטע לע- בענס עראכטען ווירדע, אים געכטסטע רייכטמאן דערען פערטרעטער זיין צו קאנגען? (ברויענדע, ניכט ענדען וואללענדע "עליען" רופען.)

דיא טרעפליכע קענע האט אום זא גראסע- רען ביפאלל געפונדען, אלס אטוואש און דערזעלבען גענען דיא רעגירונג אינד דערען פארטייא קיינען איינציגען בעלידיגענען אויסדרוק געברויכט. דער גאנצע גייסט, דער און דיווער פראגראמ-רעדע העררשאט איז אין עולער, ערהאבענער, וואס ער איבער דען אנט-סעמיטיסמוס געשפראכען, דאס זאלטען זיך ווירקליך און דיא מאנאטען אונד דיא ביישאפע צו הערצען פיהרען, ווען זא דער און אינהען דראהענען געפאהר נאך רעכטצייטן פאר- בייגען וואללען. דער זיגע דעם אטוואש אים זיכע- טען הויפטשטעטישען וואהל בעצירקע ערשיינט לויט דען און דער הויפטשטאדט אללגעמיין הער- שטיגען שטיממונג אלס פיר דאס וואהל-טאג שיינליך!

פערשיעדנע נייאנקייטען.

* (א ל ס ו ו א ה ל ט א ג ע) ווארדען בע- רייט פֿעסטגעזעצט: אין בודא-פעסט אונד גיאס- ווארדען דער 18. טע, און פֿרעסבורג דער 16. טע, און קלוינעבורג דער 17. טע ויג.

* (ד ע ז ו ר ע ר ס י ל א ד י ג ע נ ען ד ען א נ ט י ס ע מ י ס מ ו ס.) דער 25. טע דיוועס זאגט, אונד דער טאג דער רעכענ- שאפטס-בעריכטע אונד דער פראגראמ-רעדען און דער הויפטשטאדט אונד אין דער פראווינץ, אין דער הויפטשטאדט שפראכען אס ערוועהנטען טאגע דע- זידער סילאדא אין דער יאזעפ-שטאדט, גראף פֿעס- זעטיש און דער טהערווענע-שטאדט, דריי אינגאן פראנא אים 2. טען וואהל-בעצירקע, און דער זאגע נאנטען וואסערשטאדט, אונד ויסמי-מיניסטער פוילער אים 1. טען וואהל-בעצירקע, אדער דער 3. נער פֿעסטונג, און דער פראווינץ שפראכען אס ער- וועהנטען טאגע מארין יוקא אין קאשו, דריי פאלק אין ארא, אינגאן העלפֿי און באיא אויווי אויווי. פֿיר אונס האט אס מיטטען דער רעכענשאפט- בעריכט דעם אבעקארדעטען דעזידער סילאדא אי- אינטערעסעס, דא ער אין דער יאזעפ-שטאדט, דעם אי-

געטליכען אנט-סעמיטישען עסטע פֿאן בודאפעסט, איבער דיווע ערליכע בעוועגונג ווא פֿאלגט זיך אויסשפראך, און מוס אפֿשען געשטימטען עס און שווער, זיך איבער דען אנט-סעמיטיסמוס אויסצו- שפרעכען, דא מאן איהן איבערהויפט ניכט פֿער- שטעהט. ווייל עטווא דער אנט-סעמיטיסמוס, דאס מאן געגען דיא אנהענגער איינער געוויסען קאנ- פעסטיאן, געגען דיא מיטגלידער איינע געוויסען שטאממען, און ס א מ ס געזעצטע שאפע אונד איהנען דיא גלייכערעכטיגונג ענטציעהע? - ווען ער ווירקליך דיעס אנטשטרעבט, זא מוס און דען אנט-סעמיטיסמוס אים אינטערעסע דעם לאנג- דעם אלס, אנארביש" אונד "צערשטארנד" אויפֿס געמישענעסעט פֿעדראמען, (לעבדאפטער ביי- פאלל) עס איז קיינע קלייניקייטן איינע גאנצע קלאסע דער לאנדעס-בירגער אלס איינע געפאהר פֿיר דיא גאנצע געזעלשאפט צו בעצייכען, אים געגען דיווע קלאסע האסס אונד ראכע-זוכט הע- רויפֿצובעשווארען, איינע זעלבע פֿאליטיק קאנן אים זיערען שטאט ניכט פֿעדראמען, זאנדערן מוס איהן אים געגענהיילע צו גרונדע ריכטען, און האלטע דאהער דען אנט-סעמיטיסמוס פֿיר און אי- בעל, פֿיר איינע קראנקהייט ניכט אבער פֿיר איינע פֿאליטישע שטראמונג, וועלכע זייטענס דעם פאר- לאמעטעס בעאכטונג פֿינדען קאנגעט, און היטיג- טאן קיין פארלאמעט אויף ערדען געגען אירגענד איינע קאנפעסטיאן אויסנאהמעס געזעצטע שאפען דארף! - וויר לעגען אויף דיווע אויסרעונו אום זא גראסערעס געוויכט, אלס הערר סילאדא, אין הער- פֿאראגאנדעס מיטגלידער דער געמעסיגטען אפֿפֿא- זיצאן אונד געפֿיערטיגטע אויווערזיטעטס-פֿראפעס- סאר, דיוועלכע מיט פֿאללער אפֿגענחייט אין דער יאזעפ-שטאדט געטהאן, ווא דאך דער גראסע טהייל דער וועהלער אנט-סעמיטיש אונד ערקענקעלט איזט! - אין גאנץ גלייכעס זינגע שפראך זיך און גראף פֿיל פֿע ס ע ט ו ע ט י ט ש אים זעכטען הויפטשטעטישען וואהל-בעצירקע געגען דען אנט- סעמיטיסמוס אים.

* (ו ו י א ד ע ר ש פ י ע ס ז יך ו ו ע נ - ד ע ט) פֿארגעסטרען ערסט ערהעלט דיא בודא- פעסטער אבער-שטאטס-אויפֿשטאפט דאס פֿיר- שפרעכענער אויטהייל דעם אבערשטעס געריכטס- האפעס אים מיט-א-עסלארער שקאנדאל-פראצעסע אמטליך צוגעשטעלט, דיא אבער-שטאטס-אנ- וואלטישאפט האט נון דיא נאטהיגען פֿערדיגענען געטראפֿפען, דאמט איהר זייטענס דעם נרעדיהא- זאער רעכטיגט-האפעס אללע אויף דיווען פֿאלל בעצייכען אקטען צוגעשיקט ווערען זאללען, אויף גרונד דיווער אקטען ווירד זאדאן געגען יענע פֿערזאגען, וועלכע ביא דער אונטערזוכונג זיך פֿיע-

לעס צו שולדען קאמפֿען לעסען, ווא יאזעפ בארי, דעמשיק באנדי אוי זי דאס געריכטליכע פֿער- פֿאהרען איינגעלייטעט ווערען. - דער שפיעס האט זיך ארום אומגעווענדעט; ער זאלל ניכט מעהר דיא ווען פֿערלעטצען, זאנדערן עבען נור יענע ווערען פֿינדליכען געריכטס- אויך קאמפֿאטס-בע- אמטען, וועלכע ביא דער אונטערזוכונג, אין דער אבזיכט, דיא ווען צו שידוען, שווער-וועגענדע פֿעלשונגען אונד פֿערלאגענהייטען זיך צו שולדען קאמפֿען לעסען!

* (ל ו י פ - פ א ס) פֿיר א נ א ד ר י) אים האדהאן (נאנאשער בעצירק) ווירד פֿאם 24. דיוועס געעולדעט; געזא אָנאָדֿי אומ און אינז- רעס בעצירקע אלס געשוירטע-קאנדידאט אויפֿ- געטרעטען, אנפֿאנגס פֿאנד ער איינגען אנקלאגה, דא ער יא אין איינערסט-לינקעס פֿראגראמעס ענטווי- קעלטע, דאך ווארדע ביים פֿיערדעטען דעם איינערסט-לינקען קלובס אין דער הויפטשטאדט, דעם העררן אבעקארדעטען לודוויג מאַטש א ר א טעלעגראפֿיש דעם אנפֿראגע געריכטעט; אָב דען געזא אָנאָדֿי דער אים נאנאשער וואהל-בעצירקע אלס קאנדידאט דער איינערסט-לינקען פֿארטייא איינערטעטען, ווירקליך צו דיווער פֿארטייא גע- הארען? דיא טעלעגראפֿישע בעאנטווארטונג דיע- זער פֿראגע זייטענס דעם קלוב-פֿרעזידענטען לוד- וויג מאַטשאר לייטעטע ווא פֿאלגט: "אָנאָדֿי איזט אים דער איינערסט-לינקען-פֿארטייא איינערטע- טען אונד האט זיך דער אנט-סעמיטיסמוס באנידע אנט- געשלאָסען, וועלכע לעטצטערע מיט אונס אין קיינערלייא בערוהרונג שטעהט. אָנאָדֿי האט דעם- נאך דאס רעכט ניכט, זיך אלס מיטגלידע אינז- רעך איינערסט-לינקען פֿארטייא אויסצוגעבען!" - דאס איזט דען דאך אין גאנץ רענעלעכטער לויפֿ- פֿאם, דען הערר לודוויג מאַטשאר אלס פֿיערדעטע דעם איינערסט-לינקען קלובס דעם אנט-סעמיטיש בעווערלטען געזא אָנאָדֿי ערטהיילט האט, אונד דיווע קיינערטעטע וואר זייטענס דער איינערסט- לינקען דען אויך דרינגענד נאטהיג, דא דאך אין מענש ווא דיווער אָנאָדֿי דיא גאנצע פֿארטייא בלא- טירען מוס דער ער אונגעבליך אנגעהארט, ווערע פֿארטייא, דאס נאך עטווא אויף עהרע אונד ווירדע האלט מוס אים איינעם אינטערעסע זעלבען לייטען, ווא אָנאָדֿי ווערהאָווא, אישטויצי, שימאָג, סאלא, וואדנא אוי זי ווי ענטשיידען דיא טהודע וווינען! - איבעריגעס וואר אָנאָדֿי אויך ביהער דעפֿיטירטער דעם נאנאשער בעצירקעס, ער וואללטע איינגעטליך זינגע דער רעכטיגט-האפעס געריכט אללגענע אונד פֿאן לעגע דעם דיא דעפֿיטירטע-שטעללע זיך בעווערבען, וואס איהם יעדאך וואהרשיינליך מוס- לינגען דירעטע!

אללע פֿארגענע, אללע עראייניסעס, דיא אונס אים דיעס- ווייניגען לעבען ערשיטערטען אונד אונס צור האכסטען פֿריידע אדער צור טיעפֿסטען טרויער פֿעדראנאסען, ווא אין פֿערשוואונדענע, ניכטס זאנדערען? סוויס פֿאָר- קאמפֿען . . . דאך, שויען ווא מן און הערר דאָקטאר, קענען דיא מן זיך . . .

און ווארדע פֿאסט שטארר ביא דיווער צומשוונג, און זאללטע דיווען רעשוועלהאפטען נרויז זאגאר קענען! . . . ניכטער מעהר! . . . אונד דאך אונד דאך! יע מעהר און איהם נאך דיווער פֿאנען אינס געוויסע שויסע אונד זיינע צינע מיט זאנפֿאלט בעטראגעטע, דעספֿאן בעקאנטער קאמען מיר דינע פֿאָר; יא, זא בעקאנט, אלס העסטע און דיווע אינסט אפֿטערס געוועהן, דיווע פֿיינדליכען, ערלעך איינפֿאכען ציע . . . עס ווארען דאס פֿיר מן רעכט טייליכע אויפֿגעבליקע, און קאנטע דיווע געוויכט- ציע, יא און קאנטע נאך אונד נאך אויך דיא שטימע, דען זאנפֿעס, געווינגענדען דאך ערקאנטע און דען מאנן ניכט, דעם דיווע אונגעהארטען.

"אבער (זאנפע נון דיער נרויז), אויך ועהן, דאס דיא מן דאך האלב אונד האלב עקגעגען, ווא ווערדען מיר דאהער ערלייכען, ווען און די ביסטע, פֿאן אונטער מייענס קאפֿע-פֿאלטע דען שליסעל הערפֿאזנעהאמען אונד דענוועלבען דעם שפֿאלט-פֿעדראנאסען אים אונטערזענען צימער צו איבערבענען מיט דעם ערוכען, דאס ער אים מייענס קאפֿע דאס, פֿעדווענעלפע פֿאקטע" איהנען איינהענדען!"

און טהאט אללעס פֿאסט מאשינענעסעס נאך דער ווייוונג דעם מיר נאך אימער, "אונבעקאנטען בעקאנטען;

נער מוס דער האנען בילדונג, אים יידישען שפיטאלע מייע ארדעסע פֿאָר עטווא דרייא וואכען מיט דער בעמקיינע פֿאן מיר פֿערלאנגט; ער פֿהלע עס, דאס עס ניכט מעהר לאנגע דויען ווערען, ער ער מייער בעדירפען ווירדע! - אונד נון זאנפעס ער מיר מייע ארדעס, קארטע צוריק; עס וואס נעהט מיט דעם מאנע פֿאָר; און מוס איהן אויפֿזוכען, בעפֿאָר עס עטווא צו שפעס ווירד, דער מאנן מיט דעם "פֿילאזאפֿיש פֿירקלערשען לעכעלן שיען מיר יא שאן דאמאלס, אלס קנאפס פֿאָר דעם טהאָרע דעם "געווייסט" שטעהנען -

אויף מייע ביסטע בראכטע מיר דער שפיטאלס- דיענער נאך וועניגען מינוטען איינען פֿיאקער. נאך קייט איינער פֿיערטיגעל-שטונדע בעפֿאנד און מן אס בעסטע דעם רעשוועלהאפטען מאנעס אים יידישען שפיטאלע וועלכע געווינען וועהרנער דער קורצע צייט פֿאן דרייא ווא- כען! דער נרויז, דאמאלס נאך פֿראהליך-היטיגע, לאג נונ- מעהר גאנץ קראפֿטלאָ, גאנץ ערשאפטס הינטערשערטע, אונד קאנטע נור אונטער גראסער אנטשענונג שפרעכען, אלס ער מן ערליכעס, רייכטע ער מיר זיינע ציט- טערנדע האנד מיט דען ווארשען, ווייללאקמען, הערר דאָקטאר! יא ועהן, און האבע מן איבער מייענע צו- שטאנד קיינער שיישונג הינגעבען, און האבע איהנען שאן פֿאָר דרייא וואכען געזאגט, דאס און איהרער באלד ברויכען ווערדע, נון, דער אויפֿגעבליק דער ענטשיידונג אים געקאממען, און בעפֿינדע מן און דער איינערטען נרענצע דעם אירדישען לעבענס! נור איין שריט . . . נור איין איינציגער קליינער שריט . . . אונד און בעפֿינדע מן ניכט מעהר אים רעוויסען, זאנדען אים געוויסען, ווא אונס

פאלליעטאן.

אויס מיינעס טאגע-בוכע.

פֿאן דר, סאמעל סטיאס נ.י. (12. טע פֿארטעצונג.)

"אונד מאן האט איהן (פֿראנצע און פֿעדוואנדערט) פֿארטערע אים שפיטאל אויפֿגעקאממען?"

געוויס! (ערווערשע דער דיענער מיט איינעס נע- פֿיחל איינערער בעפֿריידיגונג) וויר נהסטן דיא זוכע ניכט זא נענוי, דאס שפיטאל איז איינמאל אס נונסטען דער קראנקען אונד לידענדען טענשהייט דא, ווייל זיך היע אונד דא זא איין קראנקער דען בעשטימונגען דעם שפי- טאל-שטאטוס ניכט פֿינען, זא דענקט מאן זיך, דאס איזט געוויס נור איינע פֿאלגע וויינעס קראנקהאפטען אונד רייצ- בארען צושטארעס. ווא דארף פֿאן אלוף אפֿאָר איינעם זאָלכען קראנקען דען איינמאל צום שפיטאלע צושפֿעררען? "דאס איזט רעכט! דאס איזט רעכט! ריעה און אויס, מן איבער דיווע הומאנע אנטוואונגס-ווינע (פֿיינער) אל- לין וואס ווייל דען דער נרויז מיט דיווער ווייז-קארטע, דיא און איהם פֿאָר דרייא וואכען גענעבען, דא ער מייע ארדעסע פֿערלאנגטע!"

"דאס ווייס און ניכט! (לויטעסע דיא אנטווארט) הערר! יא דירפֿען דיעס פֿיערלייכע עהער עררשהען, אלס און!"

און דער טהאט איזט מיר דיא בעדייטונג דיווער ארדעס-קארטע נליך דארף און עראיינערונג געקאממען. איינעס בליפע-דוראהען לויך, דורכזוכטע עס און מייענס געמיטהע האט יא יענער לידע-ווירדע נרויז, יענע נאליצא-